

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebolag.

N:r 15 (434)

Fredagen den 10 april 1896.

9:de årg.

Prenumerationspris pr år: Idun ensam kr. 5:— Iduns Modet., fjortondagsuppl. > 5:— Iduns Modet., månadsuppl. > 3:— Barngarderoben > 3:—		Byrå: Klara södra kyrkog. 16, 1 tr. Allm. telef. 6147. Prenumeration sker å alla post- anstalter i riket.	Redaktör och utgivare: FRITHIOF HELLBERG. Träffas säkrast kl. 2-3. Redaktionssekr.: J. Nordling.	Utgifningstid: hvarje helgfri fredag. Lösnummerpris 15 öre (lösn:r endast för kompletteringar.)	Annonspris: 35 öre pr nonpareillerad. För »Platssökande» o. »Lediga platser» 25 öre för hvarje påbörjad total stafv. Utländska annons. 70 öre pr nonp.-rad.
---	--	--	---	--	--

Fanny Hjelm.

Moderna växla. För hundra år sedan var miniatyrmåleriet på modet. Hvar och en något bemedlad dam, som såg någorlunda bra ut eller åtminstone själf trodde det, skulle ovillkorligt ha sitt porträtt i miniatyr, och herrarne ville också vara med. Det var ett oemotståndligt behof att få se sig själf och sina släktingar och vänner i förminskadt mått på en liten bit glänsande elffenben. Helst skulle här i Stockholm Sparrgren göra bilden och kanske ännu hellre Pehr Hall, om han bara hållit sig hemma, men han lefde i Paris och hjälpte till att storma bastiljen, hvilket egentligen icke var något miniatyrarybete.

Så kom man in på adertonhundraåret, och miniatyrporträtten voro ej längre moderna. Nu skulle man ha sin bild i svartkrita, ritad af mamsell Röhl, och det höll man på med ända till dess daguerreotypin erbjöd ett, som man tyckte, lika osvikligt som lättvindigt sätt att för eviga kära drag, både egnas och andras. Huru det sedan gått, känna vi alla, som fått sitta i halsjärn för herrar fotografer, ända till dess ögonblicksfotografien kom och befriade oss, men för att på sekunden »taga» oss.

Porträttmåleriet har nog icke alldeles försummats under fotografäldern. Man har tvärtom allt mera lärt sig inse, att det är endast *målarkonsten*, som kan åstadkomma den fullt sanningsenliga människobilden. Men de stora porträtten i olja ha obestriddligt fått *tränga* sig fram bland alla de tusentals små fotografikorten.

Nu tyckes modet, åtminstone till någon del, vända tillbaka till de små miniatyrmålningarna.

Det är liksom en hälsning från sjuttonhundraåret, som onekligen intresserar oss och kanske skall föra oss igen till hvad som kännetecknade de kretsar, inom hvilka mormors mor och mormors mormor lefde sitt glada rococcolif.

Må hända att man kan gå ännu längre tillbaka, ty miniatyrmålare hade vi redan på sextonhundraåret, fastän konsten ej då ännu hunnit sin blomstring. Den hade likväl i andra land för länge sedan uppträdt själfständigt och tjänstgjorde ej mera för det slags måleri, som i medeltiden utövades af de klerikala *miniaturerna*, munkarne som sirade legendböckerna med fina målerier. Man nöjde sig ej heller längre med *miniare*, att färga endast med minium (mönja), hvaraf namnet på konstarten uppstått, utan man målade lika färgkraftigt som fint och prydligt.

Här i Sverige tog konsten fart på sextonhundraåret. Elias Brenner, han som var gift med »hedersgumman» Sofia Elisabet, målade miniatyr kanske lika mycket som han sysslade med numismatik, och så hade vi lille Anders von Behn, den sachsiska dvärgen och svenske hofmålaren. Men det var dock Pehr Hall (född 1739) som först gaf riktigt anseende åt denna konst och med sin rika konstnärsfantasi samt sin solida, breda pensel sattes främst bland samtidens miniatyrister och benämndes *le van Dyck de la miniature*. Det var fransk kritik som gaf honom det namnet, och förfranskad blef Hall, den ursprunglige boråsaren, samt kom aldrig mera tillbaka till Sverige.

Vill ni, att man skall tala väl om er, så gör det icke själf.

B. Pascal.

Af hans konst ha vi dock ännu i dag några vackra prof, liksom af Lorentz Svensson Sparrgrens. Den senare lefde långt in i vårt århundrade och dog 1828, äfvenså den föga yngre Jakob Axel Gillberg, hvilken afled 1845, men väl målade föga under sina senare år. Miniaturmålningen var då icke längre på modet.

* * *

Nu blomstrar den kanske upp igen. Det är isynnerhet fröken *Fanny Hjelm*, som väckt smaken för detta slags porträttmåleri, och hon förtjänar att därför uppmärksammas. Alldeles ensam är hon icke inom konstgrenen, och man hör talas äfven om en manlig miniatyrist här i Stockholm, men denne har, så vidt vi veta, aldrig utställt något, då däremot ett par nu affidna fruntimmer ofta visade sina arbeten, i synnerhet fru Anne Beate af Kléen. Att Fanny Hjelm nu är den härskande på området är obestridligt, och hennes väl träffade och konstnärligt utförda porträtt ses alltid med nöje på våra utställningar, icke minst på den senaste hos Svenska konstnärernas förening.

Fanny Elisabet Wilhelmina Hjelm föddes i Lindesberg den 6 november 1858 och visade redan i sin spädate barndom mycken håg för målarekonsten, hvilket bland annat framträdde i fantasirika kompositioner. Tidigt flyttade hon med sina föräldrar till Stockholm, där hon sattes i Wallinska skolan och fortfarande ådagalade stor förkärlek för teckning och målning. För att erhålla grundlig undervisning, genomgick hon en tvåårig kurs i dåvarande Slöjdskolan, och vann, hösten 1877, inträde i konstakademiens läroverk.

Arbetet där bedrefs med ifver och flit, kanske med allt för stor ifver i förhållande till de svaga kroppskrafterna. Fanny Hjelm hade redan under läroåren i Wallinska skolan ofta nödgats afbryta studierna för att vårda sin bräckliga hälsa, och detta vardt äfven ofta fallet vid undervisningen i konstakademien. Hon visade ej heller någon bestämd håg i viss riktning, utan sysselsatte sig lika gärna med landskapsmålning som med människofigur, blommor och djur.

Ännu efter sju års akademistudier fortfor samma obeslutsamhet i afseende på hvad den talangfulla unga konstnärinnan skulle välja till sitt hufvudämne. Småningom började hon dock att mera själfständigt arbeta på egen hand, men porträtt i svartkrita och pastell höllo jämna steg med landskap, ända till dess en lycklig händelse i början af 1886 öppnade Fanny Hjelm ögon för hvad som borde vara hennes egentliga arbetsområde. Hon fick nämligen tillfälle att kopiera några familjporträtt i miniatyr. Då detta lyckades utmärkt bra, var hennes fasta val också gjordt.

Miniatyrbilder skulle hon måla! Och sådana målade hon ock, den ena efter den andra, allt jämt fullkommande sig i konsten. Beställningar infunno sig allt mera, ty ju flere bilder af Fanny Hjelm hand man fick se, dess starkare växte smaken för miniatyrmålningar, och den kommer nog att fortfarande växa. Det är i synnerhet våra högre samhällsklasser, som vilja äga arbeten af denna konstnärinna, och hon är för närvarande vår förnäma världs målarinna, kan man säga. Våren 1893 målade hon kronprinsessan Viktorias porträtt, hvilket af H. K.

H. öfverlämnades som gåfva till khediven af Egypten — och hvilket då äfven fanns afbildadt i Idun — så att den svenska konstnärinnans förmåga nu är känd äfven vid Nilens stränder.

År 1894 utförde hon ett porträtt af frih. Johan Nordenfalk, konstakademiens preses, hvilken skänkte bilden till nämnda akademi. Sistlidet år målade hon kronprinsparets trenne söner, och att hennes talangfulla pensel för öfrigt aldrig hvilar kan man finna af hennes flitiga deltagande i våra konstutställningar.

Fanny Hjelm har redan ett namn inom konsten, och antagligt är, att det namnet skall ytterligare vinna i anseende, ty hennes konstnärskap befinner sig fortfarande i ständig utveckling. Konstälskarne hoppas, att hälsa och krafter måtte stå henne bi, ty äfven ur ren fysisk synpunkt är miniatyrmåleriet ingalunda någon lätt sak. Det kräver i synnerhet en stark synförmåga, och för öfrigt tager ett sådant litet porträtt ofta lika mycken tid och lika stora krafter i anspråk, som t. ex. en pastell i naturlig storlek. Man får icke, såsom somliga tyvärr för sed hafva, betrakta konsten *kvantitativt*.

Under det trägna utöfvandet af sin konst försummar Fanny Hjelm ej heller uppfyllandet af de husliga omsorgerna. Hon delar sin tid mellan måleriet och omvårdnaden af en älskad, åldrig moder samt gifver ännu ett exempel till de många vi förut äga på, att kvinnans verksamhet ingalunda behöfver inskränkas till hushållsbestyren, men utan de senares åsidosättande mycket väl kan utvidgas till äfven andra områden. Låt oss komma i håg, att kvinnan, lika väl som mannen, har rätt att ägna sig åt alla de ärliga och goda värf, hon *förmår* utföra.

Claës Lundin.

— *

I prästgården.

Julie fick såsom barn ej lära sig latin, ej ens en liten »bonne» ifrån Lausanne hon hade;

hon tog sin lärdomsgrad vid köksakademien och sina lagerblad i burk och byttor lade. Men tiden gick framåt. Snart Kajsa Varg försvann

från modets taburet. Och ung Julie med ifver, som andra flickor fler, sig grep med studier an. En outsläcklig törst till kunskap henne drifver. Hon goda anlag fått. Trots dagens stök och tråk hon sysslade ibland med Roms och Hellas språk. Bland nål och tråd stack fram i smyg de gamles epos,

Virgilius och Homer bredvid Cornelius Nepos. Ja, tiden gick framåt. Nu skenade hans spann, som länge förr stått still. Att sig med bildning smycka

blef äfven kvinnans rätt. Ett vågspel mången fann

i detta, och ej minst den öfverklode man, som vid den väna fäst sitt hopp om framtidslucka. Licentiaten Vis sig trodde re'n förstätt, att flärd, ett ytligt sken af lärdom blefve blott här allt, hvartill en dag det nya skulle föra, och aldrig skulle hans utvalda sällskap göra

med dessa, som i strid med »lag och religion» predika vidt och bredt om emancipation, ett ord, som skorrat jämt förskräckligt i hans öra.

»Den lärda vägen ej ostraffadt I beträdt.

Tron I, att klassiskt damm» — han sade — »klär de sköna?

När så till sist dör ut de goda mödrars ätt, hvad högre framgång vill er ärelystnad röna? En verklig kvinna tyst förblifver vid sin söm, men är på bokligt vett och konster ej förveten. Som maka i sitt hus förståndig, huld och öm, förverkligar hon bäst sitt kall och mannens dröm, och detta utan hjälp utaf klassiciteten.»

Så ifrade vår vän beständigt med all flit (som mången gör ibland ännu). Men tiden lider, han blir familjefar. Och hvar är nu hans nit? Sin gamla käpphäst ej han längre envist rider. Hvad stred han mot en gång? — Han måste le

helt godt: — mot väderkvarnarna, vår nye Don Quixote!

Det är en sommarkväll. På prästgårdstrappan tronar

vår gamle vän, nu prost. Han makligt om sig bonar

sin mjuka nattrock, den hans kära »gumma» sytt. Med stilla välbehag han stryker sig om kinden vid sjöskumspipans doft och sus af aftonvinden. Predikan skrifven är, och mödans timme flytt, och på hans pannas hvalf som bäst nu strålar friden.

Ett obehag dock ges, fast gammalt, ständigt nytt, som sinnets jämvikt väl kan rubba under tiden och nödga honom slå ett slag ned åt allén

att riktigt sträcka få på sina styfva ben och för att efterse, hvad slättern väl är liden. Hans pojke, lille Knut, trots landluft, gymnastik, blir med hvar dag mer trög vid Rabes grammatik; han ej »amare» kan. Sitt hufvud prosten rister och brummar sedan så med tragikomisk min:

»Jag doktor är och prost och artium magister, och än ett grand latin jag minns från skolans dar,

men undervisa dig kan ej din käre far.

I tvänne somrar — puh! — med dig jag fåfängt tråkat.» —

»Kanhända förbehölls den konsten åt en ann',» prostinnan hviskar då i örat på sin man, där med sin trädgårdskorg helt varm hon stanna råkat.

Och vördig prosten klokt höll inne sin kritik, då »mamma» lade till så fint: »ty hufvudsaken är att hos barnet väcks i tid för kunskap smaken; ett modershjärta ock har sin pedagogik. Låt mig försöka på!»

Och öfver boken sänka

de sina hufvud nu, de båda, mor och son. Mot bruna lockars svall de gula flåtor blänka. När fadern återkom, han kunde icke från den taflan draga bort sin blick. Han måste skänka

en sann beundrans gärd åt denna glada håg, åt detta fålamod, hvarmed hon sonen lärde — hans eget skulle re'n ha dragit sina färde! — I ögat log en skalk, på pannan allvar låg; och fast en kvinna svag, hon kunde hvad hon ville;

och prostén, i hvars min ej mer fanns spår af harm, sig tog förnöjd en pris och blef om hjärtat varm. Och i sin hustru såg han inom kort ett snille och märkte mer och mer, hvad förr han aldrig sett, att pojken äfven fått en släng af släktens vett. Se, hvilka framsteg blott han visar nu, den lille! —

Vid sonens läsning så den goda modern blef till hälften skoladjunk, till hälften själf elev, hvars kunskap sågs i kapp med läskamratens växa.

Och vår pedant sig fick på köpet ock en läxa, ty medan gossen så förtjände blott beröm, vid moderns knä allt mer i läsning flink och trägen,

han ångrade sin dom: »dröj kvar invid din söm», och såg med hugnad sann sin maka, lika öm och kvinnligt huld som förr, hon ock, gå »lärda vägen».

Lotten von Kræmer.

Vidgad horisont.

I hopp att det kan vara af intresse för Iduns läsarinna, meddelas här en kortare skildring af de samkväm i hufvudstaden för kvinnor från olika yrkesområden, som med några ord omnämnts i ett af Iduns senare nummer.

Fröken E. Key, den ena af företagens egentliga stiftarinnor, har, med kändedom om mitt tillämnade referat, bedt mig särskildt påpeka, att den ifrågavarande organisationen ej bör kallas en »förening», då den rör sig framåt utan sådana konstitutionella insatser som: ordförande, sekreterare, skattmästare, vice funktionärer, årsavgift, voteringar, propositioner m. m.

I trots af att det hela är ett mera fritt sällskapligt samfund med så få ceremonier som möjligt, hållas likväl af vederbörande noggranna anteckningar öfver hvarje samkväm jämte namn å medlemmarne och så vidt möjligt anteckning af deras yrke, och det är ur dessa anteckningar, som måhända en gång skola få en viss kulturhistorisk betydelse, nedanstående meddelanden till viss del äro tagna.

Sistlidne mars blef denna association jämnt fyra år gammal. Af olika yrkesidkerkor må exempelvis nämnas: skriftställarinnor, skådespelerskor, musiker, artister å det konstindustriella området, gymnaster, lärarinnor, kontorister, typografer, sömmerskor, porslinsmålarskor, silfverpolererskor, cigarrarbeterskor, tjänarinnor, hjälphustrur, och dessutom som lifliga deltagarinnor intresserade damer ur de högt bildade klasserna samt inom hemmet verkande arbetarhustrur. Antalet medlemmar utgör omkring 365.

Af dessa verka 84 såsom värdinnor vid samkvämen, där de förekomma i tur och ordning, utgörande en grupp af omkring tolf personer (dessa grupper kallas tolfte, emedan de till att börja med voro tolf till antalet). På hvarje tolf komma ungefär tre samkväm, som tolfmedlemmarne ekonomiskt och sällskapligt svara för. De öfriga medlemmarne indelas i tre större grupper med vardera sex samkväm utom en för alla medlemmar gemensam utfärd på våren till afsked för sommaren.

I spetsen för hvarje tolf står en ledarinna. Dessa, som innevarande vinter varit sju, men hädanefter komma att utgöra sex, äro: fruarna L. Beckman (nu hindrad att kvarstå), N. Frölander och H. Heijkensköld samt fröknarna J. v. Bahr, A. Fahlstedt, B. Hirsch och E. Key. Dessa utbyta hvar med sina grupper sina erfarenheter om samkvämen och mottaga af medlemmarna förslag till ändringar, hvarom sedan ledarinnorna sins emellan öfverlägga. Ledarinnorna äga fritt tillträde till alla samkväm. Tolfmedlemmarne, som hittills blott bevistat sina egna, komma hädanefter att utom dessa tre äga tillträde till tre dessutom (allt med samma arbetskegrupp). Lokala förhållanden hindra en friare cirkulation.

Kl. 8 e. m. (alltid en tisdag) vidtager samkvämet med tedrickning till lekamlig rekreation för dem, som direkt komma från sitt arbete. Femton öre för te och smörgåsar utgöra de tre stora gruppernas enda afgift. Under tiden verkas för den andliga rekreationen genom samtal i grupper. Omkring kl. 9 vidtager aftonens program, utgörande oftast musik jämte föredrag, diskussion, uppläsning af litteratur, kortare dramatiska föreställningar m. m. Ledarinnorna hafva som en af sina hufvuduppgifter att tillse det, aktivitet i aftonunderhållningen ej utgår blott från de högst bildades led. En annan hufvuduppgift är att ej låta ett för långt eller rikhaltigt program inkräkta på sällskapligheten. Inemot kl. 11 vidtager stundom en sällskapslek i ett af rummen, medan man samtalar i det andra. Kl. 11 blir i allmänhet gränsen för samvaron.

Af anteckningarna framgår otvetydigt, att man å alla håll haft mycket att lära af hvarann; kanske ej minst de mest bildade, som förväntat sig öfver de andras blida tålighet och vakna intresse trots djupt betungande och lågt betaldt dagsverke.

Ett löftesrikt närmande har i dagarna gjorts mellan samkvämen och föreningen »arbetare och studenter», hvars ordförande, med. dokt. Laurent, anmodat fröken Key att uttala sig om ett förslag om tillslutning så till vida, att stundom ett samkväm hålles gemensamt mellan de olika associationerna. Svaret har naturligtvis utfallit gynnsamt, och till en början lära samkvämens ledarinnor jämte en del arbetskor komma att inbjudas till ett diskussionsmöte, föranstaltadt af »arbetare och studenter» till den 12 april.

Dylika samkväm, som visat sig fylla ett djupt behof af förstående mellan olika klasser i hufvudstaden, borde vara af ännu större betydelse i landsortsstäderna, där olika grupper genom en nästan hemsk isolering så lätt få en allt för trång syn på lifvet. Till villkor för ett dylikt företags friska, organiska utveckling torde dock därstädes vara ännu behöfligare att uppställa de ofvan skildrade samkvämens princip, att noggrant undvika hvarje särskild religiös eller politisk färg.

En tolfmedlem.

För familjens ungdom.

Ännu kunna alla nummer erhållas fullständigt från årets början, om prenumeration med 3 kr. oförtöfvadt verkställas å *Kamraten*, den utmärkta, allmänt omtyckta illustrerade ungdomstidningen.

Outtalade ord.

Skiss för Idun af Agathe Lind.

I.

Grosshandlare Horner gaf stor supé med dans i anledning af sin äldsta dotters förlofning. Icke för att han var vidare förtjust i partiet; han hyste i hög grad den hos affärsmän så vanliga fördomen mot militärer, och Erik Byman var ju till på köpet sjöofficer, en sådan där ung herre, som ingen människa kan hålla reda på, då han far från hamn till hamn och stannar borta ett par år i sender. Men Agnes hade sagt, att löjtnant Byman var den ende, som hon ville ha till man, och pappa behöfde visst icke tänka på att hjälpa dem, de kunde nog vänta med giftermålet, tills Erik fick tillräckligt stora inkomster! Och som Agnes var mycket bestämd af sig och pappa ganska svag för henne, blef det som Agnes vilde.

Hon var mycket söt, den unga fästmon, där hon, klädd i hvit, urringad klädning, stod i salongen bredvid sin fästman och mottog de ankommande gästernas lyckönskningar. Hon var långt ifrån någon skönhet, men hennes ansikte var så täckt med dess friska färger och med de stora gråblå ögonen, som blickade så öppet och lifligt ut i världen.

Den yngre systemen, Emmy, hade finare drag och ett mera mildt, älskligt utseende. I allmänhet var hennes sätt mycket mera stilla än Agnes', men denna afton tycktes de båda systrarna ha bytt roller, ty Agnes var så lugn och blid, så ödmjuk i sin lycka, under det Emmy, yr och uppsluppen, skämtade med än den ena, än den andra af gästerna.

»God afton, min lilla tös!» sade en vänlig gammal herre och tog Emmy om lifvet. »Du ser lika strålande ut, du, som själfva Agnes!»

»Kanske farbror trodde, att jag skulle gå och titta snedt på henne,» svarade Emmy muntert.

»Åh, nej, det vore icke likt dig! Men, hör du, barn, snart smäller det väl för dig också?»

»Ja, om femtio år,» sade hon skrattande och drog sig från honom.

De unga herrarne trängdes omkring henne; »får jag be om första valsen, — andra françaisen, — tredje polkan,» ljöd det från alla sidor. Emmy såg spejande ut i rummet. Nej, han syntes icke till! Tänk, om han icke kom! Skulle hon gömma någon dans åt honom? Åh jo, visst skulle han komma, det var ej möjligt annat. Hon satte ett litet streck för fjärde valsen på sitt program och lämnade detta till sina väntande kavaljerer.

»Jag känner icke igen Emmy i afton,» sade löjtnant Byman sakta till sin fästmo, »så glad hon är!»

»Ja,» svarade Agnes, »måtte blott icke de främmande se lika väl som jag, hur ansträngd den glädjen är.»

»Ansträngd?»

»Tst, tst! Se icke så frågande ut; du skall få veta mera i morgon. Men, nu spelar musiken upp, och vi skola börja balen — du och jag! — Flere danser hade gått, när ingenjör Warin inträdde i salongen och bugade sig för värdinnan.

»Så sent, min bästa ingenjör!» sade fru Horner och räckte honom vänligt handen.

»Ja,» svarade han, »jag får bedja så mycket om ursäkt, men jag har varit så upptagen hela dagen af bestyr för min resa. Det är så mycket opåräknadt som kommer i sista stund.»

»Ack, det är sant, ingenjören skall ju resa snart!»

»Ja i morgon,» svarade han kort.

De dansande paren kommo nu in från salen, och ingenjör Warin gick genast fram till Emmy.

»God afton, fröken! Det står naturligtvis utom möjligheternas område att få en dans med er i kväll?»

»Nej, visst icke! Ingenjören skall få fjärde valsen.»

»Tack!» Han bugade sig och gick.

Emmy kastade en lång, sorgsen blick efter honom. Jaså, han brydde sig icke om att stanna och tala med henne; hade han ingenting att säga sista gången de voro tillsammans! Åh, om hon finge springa bort från alla dessa pratande, skrattande människor och bli ensam — alldeles ensam! Hon började undra, om alla de som stodo omkring verkligen vore så glada och nöjda, som de sågo ut, eller om deras strålande blickar och skålmska leenden blott vore till för att dölja det egna jaget, med alla dess sorger och smärta.

»Kära Emmy, hvad du ser bedröflig ut!» sade skrattande en af flickorna Horners vänner, Maria Gren. »Hvad står du och tänker på?»

»Åh, på just ingenting.»

»Då måtte ingenting vara mörkare än mörkt! Ack, Emmy lilla, du tror icke att jag förstår dig, du!»

»Hvad förstår du?»

»Dina tankar!» — Och hon började deklamera med skämtsamt patos:

Otaliga vågor vandra
På havets glänsande ban.
O, vore jag bland de andra
En bölja i ocean, — —

Tänk, hvad du då skulle gunga »någon» stilla och ljufligt, hän till den nya världens strand!»

Emmy blef mörkröd i ansiktet och sade litet häftigt: »Vet du, Maria, det där poemet är alldeles för vackert att skämta med på ett sådant sätt och för resten» — —

»Ursäkta, att jag klipper af dig, Emmy, men nu är det ändtligen vår dans!»

Emmy tog småleende emot den erbjudna armen och böjde litet stelt på hufvudet för Maria, i det hon gick.

Det var med minen af en segrare, som unge volontär Horner förde ut sin kusin i danssalen. Han förstod mer än väl, huru förargade de unga officerare, hvars namn icke fått rum på Emmys dansprogram, skulle vara öfver att han, »pojkvaskern», haft bättre tur än de. Men Georg Horner var en praktisk man, som redan för flere dagar sedan hade »stampat» för denna polka; han flammade häftigt för sin vackra kusin, sedan ett halft år tillbaka, och hela balen skulle ha varit förlorad, om han ej fått dansa med henne.

»Hvad var det, som du och fröken Gren stodo och kucklade om, när jag kom fram till dig?» frågade han Emmy, så fort de satte sig ned för att hvila.

»Hvad menas med »kuckla?»»

»Nå, prata då! Hur länge skall du rida på ord, Emmy?»

»Tills du lär dig att tala ett vårdadt språk, min bästa herre!»

»Det får du nog vänta på! Men hvarom var det, som fröknarna stodo och konverserade? Tycker du att det låter bättre?»

»Ja,» svarade Emmy leende, »mycket bättre! Och för att besvara din första fråga, så talade vi om — poesi.»

»Nej, du! Försök icke att kugga mig; du såg ju riktigt arg ut. Men jag skall icke snärja dig mer. Det var naturligtvis hjärteaffärer, — flickor tala aldrig om annat!»

»Hvad du är för en vis ung man, Georg,» sade Emmy litet ironiskt.

»Tackar för komplimangen!» svarade volontären. »Men det skall jag säga dig, att det är bra mycket bättre att prata om kärlekshistorier än om sådant, som den där fröken i gröna klädningen därborta. Det måtte icke vara många som vilja dansa med henne, ty Erik kom och bad att få presentera mig. Nå, jag drog några hvarf med henne, och se'n, så fort vi satt oss ned, började hon språka om, hur många bakterier man får inandas i en balsal. Har du någonsin hört någonting så ur-idiotiskt? Jag blef alldeles matt!»

»Hvad du är för en pratmakare!» sade Emmy skrattande.

»Jag! Hvilket kolossalt misstag! Men se, så den där ingenjören står och stirrar på oss. Kom nu, så dansa vi ut igen!»

Efter polkan kom en française, och sedan spelades fjärde valsen upp. Emmy kände, hur hon bleknade, när ingenjör Warin kom fram till henne, och tankarne brusade i hennes hufvud. Skulle hennes öde afgöras nu? Skulle han säga något?

När de hade dansat några hvarf, förde han henne in i salongen igen och började prata om idel likgiltiga saker.

»Ingenjören skall ju resa till Amerika i morgon?» frågade Emmy slutligen och försökte att låta så likgiltig som möjligt.

»Ja, — men jag förstår det knappast själf, — att denna länge närda tanke nu skall blifva verklighet. Det var riktig tur för mig, att herrskapets bal var i afton, så jag fick komma hit och på samma gång får taga afsked af en hel del gamla bekanta.»

»Huru länge blir ingenjören borta?»

»Det kan jag icke säga, fröken. Det beror på, hur länge det dröjer, innan jag finner lyckan.»

»Skulle ni då icke kunna finna den här hemma?» Han såg hastigt, frågande på henne: kunde det ligga någon dubbelmening i hennes ord? Nej, hon satt och såg så omedveten och lugn ut, med

blicken fäst på solfjädern, som hon öppnade och slöt, gång efter annan. Han kväfde några ord, som mot hans vilja höllo på att undslippa honom, och förde hastigt handen öfver pannan, som om han ville jaga bort objudna tankar.

»Nej, fröken,» svarade han slutligen, »en fattig, ung man utan relationer kommer ej långt här i Sverige på den bana som jag har valt. Men, hvad nu, tystnar musiken redan! Det var en alltför kort dans, fröken Emmy, men den skulle ha ett slut, som allt annat!» Han reste sig upp. »Nu skall jag be att få säga er farväl, ty jag har mycket kvar att packa ännu och måste skynda hem. Tack för i vinter, tack för allt!»

Emmy hade också rest sig upp och stödde sig tungt mot stolen.

»Tack, adjö!» mumlade hon. Det kändes, som om hon skulle kväfas. Deras blickar möttes, tårskimrande, sorgsna blickar, — och så var han borta. Emmy hade velat skrika högt af smärta, men kunde ej få fram ett ljud. Hon tyckte, att allt inom henne frös bort, hu, hvad det var kallt!

— Hvar var hon? — Hvad hade hänt? Hon stirrade förvirrad omkring i rummet; då mötte hon Maria Grens frågande, litet gäckande blick, och den kvinnliga stoltheten kom henne till hjälp. Ingen skulle få ana hvad hon led, — nej, ingen!

Så började hon åter skämta och skratta, ändå muntrare än förut, utan att ha en aning om hvad hon sade, eller hvarför hon skrattade. Skulle då kvällen aldrig taga slut?

Ändtligen gick den sista gästen!

»Godnatt, mamma!»

»Godnatt, kära barn! Hvad du ser trött ut! Har du sett, om ljusen i salongen äro släckta?»

»Ja, mamma, alla ljus äro släckta,» svarade Emmy med en underlig betoning och gick stilla in i sitt rum.

(Forts.)

Iduns läkarartiklar.

(Eftertryck förbjudes.)

VIII.

Psykoterapi

eller

behandling af sjukdomar med hypnos och suggestion.

Af Doktor *Otto G. Wetterstrand*.

(Forts.)

Åtskilliga fall af en så svårbotlig sjukdom som fallandesot ha blifvit omtalade såsom kurerade efter det häftiga sinnesrörelser inverkat. Så berättar Dr: Sweetser i England historien om en kvinna af stark kroppskonstitution, som under fyra år haft mycket våldsamma anfall af fallandesot, påkommande tre eller fyra gånger i veckan, efter hvilka anfall den arma sjuka var särdeles medtagen. En mängd olika medel hade förgäfvat blifvit försökt och fallet ansågs af alla läkare som hopplöst. Efter en särdeles häftig själsskakning, orsakad af underrettelsen om, att den sjukas lilla dotter omkommit efter en brandskada, upphörde anfallet och kommo aldrig åter. Flere fall af förlamning, som uttryckligen omtalas beroende på föregående slagfall, berättas ha hastigt blifvit botade till följd af sinnesrörelser. Så t. ex. beskriver dr: Abercrombie historien om en kvinna, som under många år varit lam, men som återfick bruket af sina lemmar, då hon i förskräckelsen öfver ett utbrytande åskväder gjorde våldsamma försök att undkomma från sitt rum, där hon blifvit lämnad allena. Följande berättelse stammar från den sjuke själf, som författaren mycket noggrant själf undersökte, och hos hvilken ej kunde upptäckas ringaste spår af föregående sjukdom. År 1882 träffades patienten, en då 40-årig man af stark kroppskonstitution och hittills synnerligen god hälsa, af hjärnblödning med åtföljande lamhet i högra sidan och förlust af talförmågan. För-

lamningen gick visserligen litet tillbaka, som ju äfven brukar vara fallet, men patienten var oförmögen att gå, så att han måste använda rullstol. Talet var suddigt och han kunde endast med stor svårighet göra sig begriplig för sin omgivning. På sensommaren 1886 satt patienten som vanligt i sin rullstol på sin villaveranda utanför Hamburg, då ett häftigt åskväder utbröt. Blixtar fräste kors och tvärs i rymden, plötsligen blef han bländad af ett starkt lysande sken och förlorade medvetandet. Då han kom till sans igen, fann han sig ligga på golvet, men märkte till sin ytterliga förvåning och glädje, att han kunde röra de förut lama lemmarne: han steg upp, kunde gå och talet hade också återkommit. Själfrödde han, att det var genom elektricitetens inverkan, som han blifvit frisk. Ett annat fall af lamhet, det bekanta, af sir Humphry Davy blott genom införande af en termometer under tungan i fjorton dagar botade, är ett bevis på, hvad en hoppfull väntan förmår uträtta. Fall finnas också berättade, där vattensot genom riklig urinerings hastigt försvunnit, efter det en häftig sinnesrörelse gått förut. Dock, flere exempel äro onödiga, säkert är, att dylika kurer kunna förekomma, om de än ej, beroende som de äro på flere tillstötande omständigheter, så ofta inträffa. Det var genom analys af dylika fall Liébeault kom att tänka på naturens kurerande förmåga och gjorde sig detta sakförhållande till godo på ett sätt, som nu mera sätter oss i stånd att helt metodiskt använda den sjukas egna själskrafter i och för botandet af hans sjukdom. Dessa själskrafter finnas där, de ligga blott slumrande och det är suggestionen, som väcker dem till handling.

Hvad är suggestion? En sådan äger rum, när en föreställning åstadkommer en sådan förändring i vår hjärna, att den i vårt sjäslif föranleder oss att tro på denna föreställning såsom varande sann, d. v. s. hjärnan har antagit den, tror på den med fast tillförsikt och handlar efter den. Genom suggestionen kunna föreställningar väckas, som förut varit främmande. De föreställningar, som genom uppfostran eller genom erfarenhet ha fixerats i hjärnan, och som utgöra materialet för hela förståndsverksamheten, kunna genom ett ingrepp utifrån brytas sönder eller därpå kunna smidas nya kedjor. Men icke alla suggestioner uppnå sitt mål, många stranda på ett motstånd, och vi tala då om en misslyckad suggestion. På det att en suggererad föreställning må komma till verksamhet, är det icke blott nödigt, att den inkommer i hjärnan, utan också att den där upptages, accepteras, bearbetas.

Liébeaults lärjunge Bernheim har klart belyst dessa förhållanden och påpekat, att en suggestion kan verka i två riktningar, antingen på hjärnan så, att utifrån kommande föreställningar antagas och fixeras eller också så, att föreställningar omsättas i förnimmelser, bilder eller rörelser eller dylika förhandenvarande upphävas. I förra fallet säges suggestionen verka centripetalt, i senare centrifugalt. Denna af Bernheim så formulerade psykologiska lag kan bäst belysas genom några exempel, hämtade från det alldagliga lifvet. Såsom exempel på, huru en föreställning omsättes i en förnimmelse, kan det sakförhållande anföras, att många människor erfara en klåda i huden, så snart detta ord nämnes. Denna suggererade förnimmelse kan till och med omsättas i handling, så att en verklig rörelse med handen utföres för att stilla klådan. De helt ofrivilliga rörelser, som utföras med läpparne, tungan etc. för att frambringa ljuden och hvarvid blott tanken, som utlöser dessa rörelser, faller inom

Begär hos Eder specerist
i Stockholm och de flesta lands-
ortsstäder

Å Grafström & C:is
Angrosta de → **Kaffe OBS!**

Endast i förseglade paket.
Hushållskaffe å 1,25 pr paket å ½ kg.
Fint kaffe..... å 1,50 » »
Finaste kaffe å 2,— » »

medvetandet, kunna också räknas hit. Att en föreställning upphäver en rörelse, ser man däraf, att en människa kan fullständigt förlamas af skräck t. ex., och sådana psykiska förlamningar spela en stor roll vid den sjukdom, som kallas hysteri. Föreställningen upphäver en förnimmelse t. ex. då, när en smärtförnimmelse, såsom vid en mindre operation, upphäves blott därigenom, att den opererade föreställer sig denna förnimmelse såsom obefintlig eller ytterst obetydlig.

De flesta människor göra sig icke någon klar idé om den stora roll suggestionen spelar i det vanliga lifvet. Hela uppfostran hvilar på suggestionens makt, hvilken ock gör sig gällande på det sociala och politiska området. Att den också framträder i det förhållande, hvori läkaren står till sina sjuka, ligger i öppen dag. På det inflytande, som föreställningar förmå utöfva på de kroppsliga funktionerna, beror suggestionsterapiens användning inom läkarekonsten. Af ofvan uppräknade exempel på kurer ha vi sett, att vissa sinnesrörelser och själstillstånd förmå utföra sådana. Det är således tydligt, att psykiska effekter inverka på enskilda organer eller organsystemer, hvilket också den dagliga erfarenheten visar. Huru afficeras ej hjärtat af fruktan, ångest, förskräckelse? Lifliga, oroande föreställningar öka pulsens hastighet, d. v. s. hjärtslaget, lugnande minska denna hastighet. Detsamma gäller om matsmältningsapparaten och de afsöndrande organerna. Vid en smaklig måltid ökas spottsekretionen, hvilken ökning till och med kan inträda genom blotta föreställningens makt, hvarför man också säger att det »vattnas i munnen». Vid glädje stegras aptiten, såsom vid angenämt bordssällskap, medan sorg, bekymmer och starka, nedtyngande sinnesrörelser eller sinnestillstånd minska densamma. Hit höra också glädjens eller sorgens tårar, och tillstånd af ångest utöfva en bestämd verkan på svettkörtlarne. Musklerna röna också inflytande af föreställningar, särskildt ansiktsmusklerna, och ofta gifva lidelser och affekter ett eget uttryck åt ett ansikte. Ty därigenom att enskilda föreställningar ofta återkomma, trycka de en bestämd prägel på en människas anlete, och härpå grundar sig fysionomiken, som har ett bestämdt, vetenskapligt underlag.

Men utom de suggestioner, som komma från främmande håll, gifves det äfven sådana, som uppträda spontant hos personen själf och som ha sin orsak i hans egna föreställningar. Dessa kallas autosuggestioner, som spela stor roll vid många sjukdomars uppkomst och behandling. En autosuggestion kan uppstå genom en association af föreställningar. Blir någon t. ex. förskräckt vid ett visst tillfälle, inträder ofta samma förskräckelse vid ett följande tillfälle, om det inträder under för öfrigt lika förhållanden. Många sjukdomar ha sin rot i en dylik autosuggestion. Så t. ex. har Forel visat, att många fall af habituell förstoppning uppstå på detta sätt, likaledes många krampformer såsom skrifvarekramp. Talrika hysteriska sjukdomssymptom kunna också hänföras till denna orsak. Förr har man kallat några af de på detta sätt uppkomna sjukdomar för »inbillade», men det vore bättre, om man till deras förklarande använde autosuggestionens begrepp, ty eljes skulle man konsekvent hålla äfven så reela åkommor som habituell förstoppning, skrifvarekramp, stämning m. fl. för inbillade sjukdomar. Det är sålunda ett oomtvisteligt sakförhållande, att genom autosuggestion verkliga sjukdomar kunna uppstå. Hvarje suggestion verkar strängt taget indirekt genom autosuggestion, enär de utifrån, från främman-

de håll stammande suggestionerna först måste fixeras i hjärnan, där upptagas och bearbetas, innan en bestämd verkan framträder och gör sig gällande.

Af ofvanstående framgår, af hvilken stor betydelse läran om suggestionen är. Den lär oss förstå många sjukdomar och sjukliga tillstånd, hvilkas uppkomstsätt ej på annat sätt kan förklaras, den visar oss, att rätt många läkemedel och kurmetoder blott äro verksamma genom suggestionens makt, hvilka många så småningom redan inse. Efter en ej alltför aflägsen tid skola ännu flere förstå detta, och då skall verkan i sjukdomar af den indirekta suggestionen, såsom en framstående nervläkare Möbius uttrycker sig, blifva maktlös och många medikamenter och metoder falla i glömska, hvilket för öfrigt terapiens historia tillräckligt visar. Suggestionsläran skall också därför småningom göra slut på kvacksalfveriet, när den allmänna bildningen lärt sig fatta dess innehåll. Man måste instämma med Forel, då han säger, att läran om suggestion är århundradets största och betydelsefullaste psykologiska upptäckt.

(Forts.)

Från Iduns läsekrets.

»Falska mynt.»

En pröfvad moder har med rätta tagit till orda (i Idun nr 10) om den skamliga lek med kärleken, som kallas flirtation. Om hvar och en, som i det afseendet blifvit misshandlad, skulle tala, skulle vi få en hel literatur och det skulle kanske kunna bidra till att rycka upp ogräset.

Denna ohederlighet i känslor och utpräglighet af dess falska mynt äro förhatliga för hvar och en, som håller på heder och tro i det afseendet såväl som i alla andra.

Det är en tarflig sport, om man så får säga, och det borde bildas föreningar, där skick i sätt och uppförande fordrades, hvilket dock ej skulle hindra ett fritt och godt sällskapande, och där den, hvilken öfverskred ett visst rämärke, äfven fick stå sitt kast och taga saken med det allvar, som den kräver. Ser man något mer osmakligt än ett meningslöst slösande med lifvets äkta pärlor, huru de kastas värdelösa omkring för att söndertrampas.

Man hör ibland till och med unga flickor försvara flirtationen, och det går nästan för långt: detta argumenterande är lika simpelt som dess utöfvande.

Mig tyckes, att de likna en suddig, halvvisnen ros, som gått ur hand och i hand och hvars doft hvar och en insupit, hon är se'n ej mera värd än att kastas bort eller sopas ut. Det är den hjärtlösas sätt att fånga beundrare, och hon tycker sig stolt, där hon står på sin triumfvagn, släpande med sig sina offer. För den, som sätter kärlek och tro högt, för honom ser hon ut som en megära. Vi behöfva ej gå långt. Vi hafva dem bredvid oss litet hvarstades, både män och kvinnor.

Saken tål vid att dragas fram både i tal och skrift.

Broder Edmund.

När man skall hålla gästabud...

Några praktiska vinkar för unga husmödrar.

Af Ellen Bergström.

V.

Middagen.

Klockan i det närbelägna kyrktornet slår kvarten före sex, och gästerna kunna väntas hvilken minut som helst. Inklädd en enkel sidenklädnings, träder värdinnan ut ur sin budoar. En nästan högtidlig stämning råder i den tysta salongen med dess däm-

pade belysning, och det är icke utan att husets unga härskarinna erfar en liknande stämning i sitt inre. Efter att i spegeln ha kastat en sista mönstrande blick på sin person och öfvertygat sig om, att toaletten ej lider af någon brist, gör hon en rond genom rummen för att få ett totalintryck af de nu färdiga anordningarna. Allt är ägnadt att tillfredsställa henne: intet oroligt fjäsk märkes hos tjänarne — i tamburen står den påpasslige betjänten färdig att mottaga ytterplaggen, och husan lägger just sista hand vid serveringsbordets ordnande, att ej heller där någonting må fattas; i köket föres spiran af en person, som är fullt vuxen sin sak; matsedeln är uppgjord efter Hagdahl och vinerna äkta; salen och middagsbordet te sig i strålgansen från krona, armstakar och lampetter ännu fördelaktigare än på förmiddagen; rumsvärmen är den angenämaste, blomsterdekorationerna charmanta, hvarenda vrå i huset putsad och fejad, hvadan festen äger alla betingelser för att blifva en succés, och likväl! — läses debutantens oro i husmoderns drag.

Men nu möter henne ur mannens ögon en blick af stolt tillfredsställelse, som återger henne lugn och säkerhet, och med glad min skyndar hon, när tamburklockan ringer, in att mottaga sina gäster. Vid middagsbjudningar mötas dessa ej såsom vid soaréerna vid salongsdörren af värd och värdinna, utan mottagas i ett inre gemak, om sådant finnes. Värdinnan sitter samt reser sig för hvarje ny gäst, medan däremot värden under hela mottagningen förblifver på gående fot. Omtänksamheten bjuder, att man ber några närmare anförvanter infinna sig litet tidigare än de öfriga gästerna, för att sålunda kring värdfolket må bildas en angenäm och ogenerad krets, hindrande de först anländande främmande personerna från att vid sitt inträde erfar någon känsla af ödslighet eller kyla.

Ett hjärtligt välkommen, en artig fras, en djup nigning med tack för äran, som sker hennes hus — se där de vanligaste hälsningsformerna. Det förstas af sig själf, att en nybörjare gör klokt i att på förhand tänka sig in i, med hvilka personer hon kommer att stå ansikte mot ansikte, och sålunda en smula förbereda sitt lilla hälsningstal, så att ej någon af dessa om förlägenhet vittande, mindre behagliga pauser må uppstå. Öfning ger i detta som i allt annat snart god färdighet, och det är blott, som sagdt, för nybörjare saken blifvit påpekad. Under de få minuter, som föregå middagens serverande, presenterar värdfolket för hvarandra de personer, som råkas första gången, hvarjämte värden underrättar herrarne om, hvilken dam de skola föra till bordet.

Punktlighet är en plikt, som vid en middagsbjudning åligger i samma grad de bjudande som de inbjudna. Maten måste vara färdig på utsatt klockslag, och gästerna få ej låta vänta på sig. I förbigående sagdt, är det emellertid i valet mellan två onda ting att föredraga, att gästerna vänta på maten, framför det att maten väntar på gästerna. Ungefär tio minuter före den utsatta tiden kan det vara lagom, att de inbjudna börja infinna sig. Tidigare kunde de möjligen genera, men sedan klockan slagit, förorsakar deras dröjsmål inquietude.

Att afgöra huru man bör förhålla sig gentemot dem, som komma för sent, kan vara kvistigt nog. Billigheten fordrar, att man åt dem, hvilkas klocka möjligen dra-

många sorter. Försändes öfver hela riket. Begär priskurant!
SPISBRÖD,
C. W. SCHUMACHER
 Kgl. hofleverantör. — 17 Norrlandsgatan 17, Stockholm.

Sparsamma Nyheter i klädnings-, kapp- och kostymtyger Fruar!

för vårsäsongen hos *Hildur Andersson*, Stockholm.

12 Hötorget 12
 Filial: 4 Södermalmstorg 4.
 Riks- och Allm. tel.

git sig, beviljar en fem à tio minuters respite, men så snart kvarten är inne, anse vi ej, att man bör tveka, utan servera middagen. Att längre framskjuta den vore en ohöflighet mot de öfriga gästerna — de icke punktliga åter äro förtjänta af en liten läxa. Naturligtvis måste någon hänsyn tagas till hvem den dröjande är. Man bör enligt vår mening ej låta de öfriga inbjudna vänta ens fem minuter på en ung man eller en nära anhörig, hvars dröjsmål ej skulle ses med blida ögon; medan åter en stunds väntan på en äldre, vörnadsvärd person, hvilken man visste oförmögen att begå en ohöflighet eller bryta mot lagarne för det korrekta, näppeligen skulle väcka någon känsla af otålighet hos sällskapet och gärna må tillåtas.

En liten erinran må här få sin plats. Värddinnan bör aldrig vid en bjudning, som ej helt och hållet äger förtrolighetens karakter, skynda ut i tamburen att välkomna sina gäster, enär dessa i regel föredraga att före inträdet i obemärkthet få ordna sin toilett. Skulle emellertid det undantagsfallet inträffa, att en kunglig person gjorde ditt hus den höga äran, ihågkom då, att man nedanför trappan mottager en sådan gäst.

När matsalsdörrarna slås upp och betjänten tillkännagifver att det är serveradt, bjuda herrarne damerna armen, och man går ut till bordet i följande ordning:

Värden först med den genom sin ålder eller samhällsställning förnämsta bland damerna; därpå följa de andra paren utan rangordning, hvarvid likväl iakttages, att de yngre träda åt sidan och låta de äldre passera före; värddinnan sist med den herre, man vill visa största hedern, och hvilken hon själf nalkas och låter förstå, att hon väntar att af honom blifva utförd till bordet.

Smörgåsbrickan bjudes omkring inne i salongen, och man slår sig genast ned vid bordet.

Innan vi bjuda andra att sitta ned vid vårt bord, är det naturligtvis af vikt, att vi själfva förstå äta på ett fint och behagligt sätt. Under ätandet visa vi oss från vår mest prosaiska, för att icke säga djuriska sida, hvarför det bör oss angeläget vara nedlägga all möjlig omsorg på denna materiella funktion. Huru lätt kunna vi ej eljes påverka våra bordsgrannar på ett allt annat än angenämt vis! Säkert torde en hvar lagt märke till, att den ene fullgör denna förrättning skickligare, den andre mindre skickligt, ja, på få saker skiljer man så tydligt den uppfostrade människan från den ouppfostrade som på hennes sätt att äta. Redan hos barnet inplantas det i det bildade hemmet, att det vid bordet måste undvika alla häftiga, klumpiga rörelser, på det att glaset ej må blifva kullslagna och duken nedfläckad, att det ej skall smacka med läpparna eller sluka maten; ej sänka munnen ned till tallriken, utan lyfta armen till munnen o. s. v. Emellertid må den, som verkligen kan äta, också tillåta sig en och annan frihet. Så t. ex. berättas det, att drottning Victoria, härskarinnan öfver etikettens land, tager kycklingsbenet mellan fingrarna och afgnager köttet därpå. Kan det blott ske med grace, må gärna de tio af moder natur själf gifna verktygen för födans inmundigande någon gång användas. Tölpen förräder sin origine genom att klumpigt gräfva med sockertången i skrinet, medan den verserade damen helt lätt tager sockerbiten med fingrarna.

Bland fruntimmer tyckes den uppfattningen vara ganska gängse, att man genom att visa intresse för hvad man äter skulle ådagalägga brist på belevnhet. Gent emot en dylik uppfattning tillåta vi oss från d:r Hagdahl citera nedanstående:

»Sedan Byron offentligen uttalat sin förkastelsedom öfver damernas närvaro vid större måltider och själfve Goethe i sin 'Wilhelm Meister' äfven uttryckt sitt ogillande öfver anblicken af ätande damer, så föreställer sig månget fruntimmer det vara prof på god ton att visa en fullkomlig likgiltighet för allt hvad de förtära; men denna fördom har nu på ett talangfullt sätt bekämpats,» — syftar på en middagsskildring af lady Morgan — »och Brillat-Savarin säger äfven på sitt behagligt skämtsamma språk, fullt af sanningar: Gurmandisen är på intet sätt opassande för fruntimmer; den öfverensstämmer med deras spåda kroppsbyggnad och är en ersättning för de nöjen, som de nödgas afsäga sig och för de olägenheter, till hvilka de tyckas vara dömda af naturen. Intet kan skänka en åskådare mera nöje än att se en täck kvinnlig gurmet under vapen: hennes servet är lagd med omsorg, den ena af hennes händer hvilat på bordet, den andra för till munnen små smakfullt skurna bitar eller en raphönsvinge, på hvilken köttet måste afgnagas; hennes ögon tindra, hennes läppar glänsa, hennes samtal är angenämt, alla hennes rörelser fulla af behag; hon bortlägger icke denna fläkt af koketteri, som kvinnorna veta att inlägga i allt. Med så många fördelar på sin sida är hon omotståndlig, och censorn Cato själf skulle låtit beveka sig.»

I fråga om användandet af knif och gaffel strida det engelska och franska bruket om väldet. Det förstnämnda består, som bekant, däri, att knifven aldrig lämnas ur högra handen, att köttet skäres i den mån man äter, och att maten föres till munnen med gaffeln, som hålles i den vänstra; det senare däri, att köttet först skäres helt och hållet, att man därpå bortlägger knifven och fattar gaffeln med högra handen och en brödbit i den vänstra. Båda sätten äro bra, och man använder efter behag det man är van vid.

Men vi återvända efter denna lilla afvikelse till festmiddagen och till våra amfityroners plikter.

Sedan soppan ätits och vinet blifvit serveradt, fatta värd och värddinna sina glas och dricka sina gäster till, hvarvid värden yttrar några välkomstord. Nu börjar feststämmningen erfaras, tungans band lossas, konversationen flödar. Godt humör och god vilja tillhör det hvar och en att till bordet medföra.

»Sorgsna minnen,
Tankens plåghär,
Denna sälla stund försvinnen!
Den för glädjen är.»

Värd och värddinna dricka sedan under middagens lopp med hvar och en särskildt af sina gäster — för en gäst åter att »trycka» en af värdfolket lär enligt gammal svensk sed kosta sju glas —; vid champagnen hålles festtalet, och är ordet sedan fritt. Vid sista glaset föreslår den äldste eller mest framskjutne bland herrarne värdfolkets skål jämte det att han å sina och öfrigas vägnar tackar för välfägnaden.

Det gamla bruket att vid bordet uppstämman en liten visa tyckes nu mera vara alldeles bortglömdt. Men denna plägsed

kunde gärna upplifvas. Vi börja tvinga in oss i allt för strama former. Litet omväxling skulle ej skada. Säkert skulle det äfven på »sena tidens barn» verka ganska stämmningsfullt att under en paus i serveringen höra en kvartett uppstämman någon af de vackra Bellmanssångerna såsom t. ex. »Hvila vid denna källa», eller helt uppträskande, om alla med röst helt enkelt instämde i en unisont sjungen bordvisa. Att sången i ett bildadt lag skulle urarta till skrål och dryckesvisor, kan ju ej förutsättas.

När värd och värddinna se att alla slutat, utbyta de en blick af samförstånd och resa sig samtidigt, hvarmed tecknet är gifvet att återvända in i salongen. Naturligtvis välja de noga ögonblicket att bryta upp, så att ej ett samtal eller en rolig historia afbrytes. Herrarne taga damernas stolar och skjuta in dem under bordet jämte sina egna, så att trängsel ej må uppstå, hvarpå middags-sällskapet tågar in parvis i salongen i samma ordning, som följdes vid utgången till bordet.

Ur notisboken.

Stockholms internationella lärarinnehem. Föreningen för detta beaktansvärda hem hade häromdagen årsmöte i hemmets lokal, Kungsgatan 26. Af årsberättelsen framgår, att hemmet, som att börja med bestod af 6 rum, jungfrukammare och kök, under året måst utvidgas med en våning på 7 rum och kök, däraf 10 äro upplåtna åt inackorderingar. Hemmet har för närvarande 16 sådana, men kan mottaga in alles 18 pensionärer. I hemmet ha under året 78 pensionärer varit intagna, nämligen 55 svenskor, 2 norskor, 2 finskor, 5 danskor, 9 schweiziskor, 3 tyskor, 1 engelska och 1 polska. Föreningsmedlemmarnes antal är 348.

Hemmets lokaler äro mycket treffiga och inbjudande, priset för hel inackordering 45 kr. pr månad.

Drottning Josefins minne. »Stiftelsen Konung Oscar Is minne» firade den 1 dennes i Stockholm årsdagen af sin 20-åriga tillvaro. Den 1 april 1876 upplåts nämligen anstalten för de första pensionärerna, hvilka några dagar senare därstädes välkomnades personligen af änkedrottning Josefa, anstaltens stiftarinna. Till äminnelse af den för stiftelsens betydelsefulla dagen aftäcktes ett särdeles lyckadt, af fröken E. Keijser i olja måladt porträtt af änkedrottningen. Inför de vid tillfället församlade pensionärerna jämte anstaltens föreståndarinna med biträden samt ledamöter i styrelsen tolkade ordföranden, generalen frih. Leijonhufvud, i varma och värtaliga ordalag den hädangångna furstinnans ädla lifsgärning.

Litteratur.

»Ord och bild», den förtjänstfulla, af hr Karl Wählin utgifna illustrerade månadstidskriften, har i dagarne utsändt sitt andra häfte för året, det femtönde i följd sedan tidskriftens begynnelse. Med anledning häraf har utgifvaren lämnat en öfverblick öfver »Ord och bilds» hittillsvarande verksamhet och utveckling samt ägnat några minnets och erkännandets ord närmast åt de personer, som under den gångna perioden gått hädan och hvilka — i literärt, artistiskt eller ekonomiskt hänseende — ägnat tidskriften och dess all uppmuntran värda program sin medverkan och sitt understöd. Af denna öfversikt skall man finna bekräftadt, hurusom »Ord och bild» alltjämt kring sig vetat samla de bästa krafter, vår nutida inhemska odling på skilda områden förmår uppvisa, och på ett synnerligen berömvärdt sätt förverkligat sin vackra uppgift som »föregångsman» inom vår ej alltför rika tidskriftslitteratur. »Ord och bild» måste också ovedligt erkännas vara väl förtjänt af den bildade allmänhetens uppmärksamhet och uppmuntran, hvarhelst konstnärliga och literära intressen funnit plats i svenska hem. Dess spridning har varit i jämnt stigande, och den smak och kon-

sekvens, utgifvaren allt fortfarande ådagalägger vid målets fullföljande, borga för, att den nu närmast förestående femtioåftersperioden kommer att utgöra ännu ett steg framåt i tidskriftens såväl inre som yttre utveckling. Vi tillönska den därtill hjärtligen all framgång!

Svenska turistföreningens årsskrift för 1896 är nu utkommen och utgör ett glädjande vittnesbörd öfver det framgångsrika och energiska sätt, på hvilket den lifskraftiga föreningen omhänderhar sin fosterländska uppgift. Med sitt femtiotal vyer, som dock kunnat vara bättre tryckta, från olika delar af vårt land och med sina lockande skildringar från reseliv i norr och söder, i bygd och obyg, utgör den praktiga volymen ej blott en prydnad för kamarsittarens bokhylla, utan, hvad mera är, den bästa eggelse till att draga ut med rensel och staf och själf *lära känna* sitt land. Och att Svenska turistföreningen och dess syften vunnit anslutning äfven bland våra lefnadsfriska unga damer, därom vittna i det nu föreliggande häftet exempelvis fröknarna Cleves och Pajkulls fängslade vandringsminnen från Lule lappmark eller doktor Ellen Fries' teckning af den lilla staden Strängnäs' kulturhistoriska minnesmärken.

Teater och musik.

Konserter.

Påskhelgen har som vanligt haft att bjuda på en hel del musiktillställningar, mer eller mindre märkliga. Vi hålla oss uteslutande till de förra och omnämna dem här helt kort i tidsföljd.

Herr Franz Nerudas och Salomon Smiths konsert blef naturligtvis till en enda stor triumf för de båda eminenta och populära artisterna. En fulltalig publik och en smittande stämning af hjärtlig, otvungen hyllning! Allra främst bland de vokala prestationerna sätta vi hr Smiths breda, mäktigt stilrena och imponerande föredrag af Beethovens härliga Gellert-Lieder, men äfven i de operasaker och romanser, som programmet upptog, gaf han denna afton det bästa af sin gedigna konst. Professor Neruda tog oss också alla med, redan med första dragen af sin stråke i Bruchs välkända adagio öfver hebreiska melodier. Och han höll oss orubbligt fast, hela aftonen, vare sig det gällde hans egna slaviskt färgmåttade kompositioner, romansen i e-dur och serenaden, Moszkowskis eller Saint-Saëns' eleganta modernitet eller Poppers förtjusande virtuoslek »Papillon». Grefvinnan Taube fick man beklagligtvis försaka, men fru *Edling* gaf vacker ersättning, och ingen hade väl heller denna afton någon tanke på hvad som *icke* bjöds för allt det fullgoda, som ymnigt gafs.

Par Brikolls konsert kan väl ej räknas till de egentliga påskkonserterna, men måste här inrymmas, enär den gått af stapeln efter sedan Iduns förra nummer presslades, nämligen onsdagen den 1 dennes. Programmet bjöd som vanligt på förträffliga Bellmanskörerna äfvensom andra körer, bland dem Reissigers populära »Olav Trygvason». Därjämte fick man tillfälle att i ett par solonummer göra bekantskap med en ny och ganska sympatisk tenor, nämligen kantorn i judiska synagogan härstädes *W. Klein*. Solonummer utfördes för öfrigt af hr *W. Dorph*, känd från flere föregående konserter. Programmets hufvud- och slutnummer utgjordes emellertid af »Der Barde», ballad för solo, kör och orkester af dir. *E. Åkerberg*, en dramatisk och målande komposition, väl instrumenterad, och som gjorde sin upphofsman all heder. Utförandet häraf ländes brikollisternas skicklige anförare, kompositören själf, såväl som kören och sällskapets orkester till berömmelse. Solopartiet tolkades äfven här förtjänstfullt af hr Klein. Sällskapets orkester utförde dessutom Jubelvertyr af Weber och suite I ur »Peer Gynt». Det hela leddes förträffligt af dir. Åkerberg och väckte rättvist bifall hos den fullsatta salongen.

Alma Fohströms konsert ägde rum torsdagen den 2 dennes inför en publik, som kunde hafva varit mera fulltalig. De, som kommit tillstädes, finga emellertid tillfälle stifta bekantskap med en af kontinentens mest framstående sångdivor, hvad beträffar strupfärdighet, jämnhet i stämman och denna senares höjd. Ett mera briljant utförande än det, som kom de båda sångerna »Si j'étais l'oiseau léger» och »Air du Mysoli» till del, torde näppeligen kunna tänkas. En stundom märkbar brist i intonationens renhet torde få tillskrivas

någon tillfällig indisposition. Programmet var för öfrigt sammansatt så, att man mera fick intryck af att hafva den öfverlägsna virtuosen framför sig än den framstående konstnärinnan i högre bemärkelse. Synnerligen intressant skulle det varit, om man fått höra fru F. från scenen, där hon är vara särdeles förträfflig. Att bekantskapen emellertid var väl förtjänt att göras, därom vittnade påtagligen det lifliga bifallet från den intresserade publiken.

Långfredagskonserten i Östermalms kyrka med Haydns odödliga oratorium »Skapelsen» hade som vanligt samlat fullt hus under de höga tempelhalvfen. Äfven aftonen förut på generalrepetitionen var kyrkan till sista plats upptagen af andäktigt lyssnande åhörare. Solister voro i år hr Bratbost och Strandberg i Uriels parti, hr Salomon Smith i Rafuels, hr Söderman i Adams, fru Edling i Gabriels (2:dra afd.) och Evas samt fröken Thulin i Gabriels (1:sta afd.). Alla dessa, särskildt hr Smith, förtjåna liksom kören och orkestern det fullaste erkännande.

Herr Axel Rundbergs matiné i Musikaliska akademiens stora sal på påskdagen gestaltade sig äfven i år för den fulltaliga och lifligt tacksamma publiken till ett stycke musikaliskt evenémang genom de deltagande artisternas talrikhet och popularitet, genom de framförda numrens nyhet och omväxling. Bland de nummer, som mest anslogo, anteckna vi främst hr *Lundqvists* charmanta föredrag af ett par nya, vackra sånger af *Peterson-Berger*: Hemlängtan och Serenad, af hvilka den senare, efter envist bifall, måste bisseras; vidare hr *Ödmanns* och *Södermans* stora duo ur *Bizets* »Pärlfiskarne» — också en nyhet för vår musikpublik — fröken *Petrinis* koloraturglänsande »Il penseroso» af *Händel* och hr *Morvellos* recitativ och aria ur »Judinnan». Samtliga de uppträdande finga för öfrigt sin andel af bifallet, fru *Almanti-Rundberg*, fröknarna *Frödin* och *Kragballe* i rikt mått. Fru *Östberg* hade fått sjukdomsförhinder, men fru *Ellen Hartman* var just den rätta att trösta oss däröfver med sin intagande lilla saga af Andersen — en ej ovälkommen omväxling bland den myckna musiken.

K. operans fjärde symfonikoncert kommer sist i ordningen af konserterna, men torde till värdet få sättas bland de främsta. Programmet var särdeles intressant; det upptog ej mindre än tvänne nyheter. Som inledningsnummer och representant för den äldre klassiska musiken stod Beethovens symfoni n:r 1, många gånger utförd härstädes och alltid emottagen med lifligt bifall. Ännu en symfoni stod på programmet och det en af nyaste datum, nämligen Chr. Sindings symfoni för stor orkester, op. 21, d-moll. Kraftig och storslagen till sin byggnad samt full af inspiration och originalitet, torde denna symfoni dock ej kunna varda i egentlig mening populär. Därtill förefaller den nog väl tung. Att den emellertid är ett synnerligen aktningsofjudande verk, kan ej förnekas. Som mellannummer å programmet hade uppsatts »Namouna», suite för orkester af den afidne franske kompositören Eduard Lalo. Det hela verkar mera som ett balettdivertissement, något som det ock egentligen lär vara. Det är i alla fall af god verkan genom sin förträffliga, ja rent af raffinerade instrumentering. Konserten leddes med vanlig skicklighet af förste kapellmästaren C. Nordqvist, hvilken jämte hofkapellet fick mottaga den nästan fulltaliga publikens lifliga och välförtjänta bifall.

Herr Tor Aulin och Vilhelm Stenhammar förbereda en intressant konsert till tisdagen den 5 maj, vid hvilken endast kompositioner af vår framstående tonsättare Emil Sjögren komma att utföras.

Herr Emil Hillbergs föreställning på Kongl. Operan af Calderons poesimättade drama »Livet en dröm» hade fulltaligt församlat den publik, som med förtjusning omfattar de sällsynta tillfällen, hvilka nutilldags bjudas, att njuta af verkligt stor och klassisk konst. Det var också närmast en stämning, vi kunna säga af andakt, som hvilade öfver salongen, när ridån gick upp för den spanske skaldens högstämda riddarsaga, hvars symboliska innebörd Atterbom i korthet sammanfattat i dessa ord:

»Allt jordlif är en dröm; må kring oss finnas All lyckas glans — vi få det dock ej glömma. Bäst är därför så rent och skönt att drömma, Att när vi vakna, glad vi drömmen minnas.»

Hufvudrollen, prins Sigismund, utfördes af hr *Hillberg* med lyrisk glöd och kraft och i den rätta stora stilen samt verkade också högst im-

ponerande. Litet mera illusion af ungdomlighet kunde man dock kanske ha önskat öfver gestalten, särskildt borde detta ha åstadkommit i maskeringen. Publikens lifligaste hyllning beledsagade prestationen. Bland öfriga rollinnehafvare framhålla vi främst fru *Fahlman*, hvars Rosaura var af ypperlig verkan. Fru *Hoving* (Estella), hr *Skånberg* (Astolf), hr *Örtengren* (kungen), hr *Engelbrecht* (Clotoldo) och hr *Nyblom* (Clarín) förtjåna äfven samtliga sitt erkännande. Det vore att önska att dramat nu införlivades med Dramatiska teaterns ordinarie spellista.

Vasateatern har upptagit *Gunnar Heibergs* bekanta skådespel »Kung Midas», för stockholmspubliken tidigast i minne sedan den utmärkt danska skådespelerskan fru Hennings under sitt gästspel å Dramatiska teatern för några år sedan utförde Anna Hjelm. De framstående artister, som nu å Vasateatern uppbära ett par af hufvudrollerna, ha ock redan tidigare i dessa framträtt för hufvudstadens publik, då Lindbergska sällskapet i maj 1893 här gaf »Kung Midas» med fru *Håkanson* som Anna och hr *Svennberg* som Gerhard Hjelm. Deras gripande tolkning af dessa intressanta karaktärer, af hvilken Idun redan då lämnade en utförlig skildring (se Julia Håkansons biografi och teaterafdelningen i n:r 20, 1893), skall helt visst ej heller nu förfela sin verkan och gifva teatern många goda hus.

Af de öfriga förnämligare rollerna utför nu hr *Lavén* Finn Hals och när därvid med sina egendomligt stillfärdiga medel en mycket sympatisk verkan. Däremot måste hr *G. Ranfts* Johannes Ramseth betecknas som föga lyckad, synnerligast vid minnet af hvad Aug. Lindberg här presterade — en af sina *allra* bästa moderna karaktärer. En slik primitiv kolportörsfigur som den, hr Ranft gaf oss, har förf. helt visst icke afsett med »sanningssägaren», trots all dennes själfgodhet och falska patos. Litet mera glans och förfining måste man vänta öfver den man, som — utom sig själf — duperar en så stor del af äfven de högt bildade i sin omgivning.

Stilleben.

Novell af Alvalde Prydz.

(Forts.)

Men då hade Berntine tagit ordet från dem — Berntine hade alltid varit van att föra ordet, och dessutom gjorde hennes ovanligt djupa stämma ett visst intryck — och kaptenen måste, oaktadt han utan tvivel varit den, som i denna fråga gjort de mest praktiska inläggen, svälja harmen öfver att köpmannen i det afgörande ögonblicket vände sig till Berntine med sitt oförskämda: »Ja, nu få vi höra, hvad kommandanten säger.»

Med ett otåligt ryck i sin styfva uniformskrage hade kaptenen gått sin väg och sedan varit riktigt tyckmycken en stund vid kvällsbordet.

Emellertid kommo småflickorna i väg, om än utan något eldfast skåp.

Men hvad det ville säga att komma *så där* ut i världen, det hade de därhemma ingen klar föreställning om.

Något synnerligt besked därom finga de ej heller genom brefven; småflickorna voro ovana vid att skriva bref — det var också alldeles för mycket att skriva om — så man kunde väl icke vänta sig det stort annorlunda än det blef.

Men att de funno sig väl i sina vidlyftiga förhållanden, visade sig tydligt af den omständigheten, att de efter vintern i Stockholm drogo vidare söderut, lockade af en tillfälligtvis anträffad afkomling till tanten.

Det var ungdomsdårskapen, som nu först kom till utbrott, menade Hans Didrik, ty allt måste ändock ha sin tid.

Först i maj, eftet 1½ års bortavaro, väntades de tillbaka, och nu glädde sig de tre

